

Anna Jankowska
Uniwersytet Jagielloński
anna.m.jankowska@uj.edu.pl

Grażyna Adamowicz-Grzyb
Tłumaczenia filmowe w praktyce

Fortima, 2013, 238 s.

Grażyna Adamowicz-Grzyb, tłumaczka z ponaddwudziestoletnim stażem jako tłumacz audiowizualny i redaktor, napisała książkę o praktyce tłumaczeń filmowych. Publikacja ta zawiera praktyczne wskazówki dotyczące tworzenia wersji lektorskiej, napisów, dubbingu oraz audiodeskrypcji dla niewidomych i napisów dla niesłyszących. Struktura książki jest logiczna i spójna. Autorka sprawnie prowadzi czytelnika od zagadnień ogólnych, takich jak wskazówki dotyczące tego, co należy zrobić przed przystąpieniem do tłumaczenia, poparte licznymi przykładami uwagi dotyczące redakcji tekstu oraz uwagi merytoryczne – przy okazji których omawia m.in. kontekst kulturowy czy kwestię wulgaryzmów oraz slangu – przez szczegółowe wytyczne dla poszczególnych gatunków tłumaczenia audiowizualnego, a kończąc na tak ważnych kwestiach, jak prawo autorskie.

W tym miejscu trzeba jednak zaznaczyć, że książka jest nieco asymetryczna – o ile tematy dotyczące wersji lektorskiej i napisów są omówione w sposób bardzo wyczerpujący, o tyle audiodeskrypcja, napisy dla niesłyszących, a w szczególności dubbing są potraktowane raczej skrótowo. Budzi to podejrzenie, że biegłość autorki w tych gatunkach tłumaczenia audiowizualnego jest nieco mniejsza, i nasuwa sugestię, że być może warto, by wyżej wspomniane części pracy miały współautorów, co sprawiłoby, iż książka rzeczywiście byłaby „najbardziej

kompletną publikacją na polskim rynku”. Tym bardziej że – w moim przekonaniu – jedyną w niej nowością są skrupulatnie opracowane zasady tworzenia wersji lektorskiej wraz z podstawowymi zasadami opracowywania wersji polskiej filmów obcojęzycznych. Na polskim rynku są już dostępne wyczerpujące opracowania zasad tworzenia wersji napisowej [zob. Adamowicz-Grzyb, 2010; Belczyk, 2007] oraz audiodeskrypcji [zob. Szymańska, Strzymiński, 2010; Künstler *et al.*, 2012] i napisów dla niesłyszących [Künstler, Butkiewicz, 2012], brakuje natomiast jakiegokolwiek publikacji dotyczącej dubbingu.

To, że autorem książki jest praktyk z wieloletnim doświadczeniem, jest bez wątpienia zaletą. Dzięki temu możemy spojrzeć na zawód tłumacza audiowizualnego „od kuchni” i wiele się nauczyć. Paradoksalnie wydaje się jednak, że jest to także największą wadą publikacji. Autorka wydaje się bazować wyłącznie na własnym doświadczeniu, wyraża opinie i poglądy w sposób arbitralny i jednostronny, rzadko ucieka się do podania informacji bibliograficznych, nawet w przypadkach, kiedy odwołuje się np. do „teorii pierwszego wersu” czy kiedy stwierdza, że Amerykanie i Brytyjczycy różnią się w zakresie podejścia do kwestii interpretacji w audiodeskrypcji (zob. s. 170). W efekcie poznajemy tylko jedną stronę medalu, a niektóre stwierdzenia autorki mogą budzić wątpliwości, szczególnie wśród osób nieco bardziej obeznanych z tematem. Przykładowo – na stronie 106 autorka podaje informację o tym, że oko w całości „fotografuje” napisy rozstawione w formie wieży. Dostępne obecnie wyniki badań eyetrackingowych nie potwierdzają takiego sposobu czytania napisów – pokazują, że podczas czytania napisu, podobnie jak niemal każdego innego rodzaju tekstu, wzrok czytającego „przeskakuje” z wyrazu na wyraz (zjawisko znane jako sakady), zatrzymując się na ułamek sekundy (zjawisko zwane fiksacją) na poszczególnych fragmentach tekstu, a nie w jednym, środkowym punkcie całego napisu, jak podaje autorka [Szarkowska *et al.*, 2011]. Takich przykładów w książce jest więcej i w moim odczuciu sprawia to, że momentami trudno autorce książki zaufać. Pewne zastrzeżenia może budzić także wybór recenzentów książki, choć są to zapewne osoby o niewątpliwym dorobku naukowym, to jednak wydaje się, że ich zainteresowania naukowe nie są związane z tłumaczeniem audiowizualnym, co mogło im utrudnić ocenę publikacji z odpowiedniej perspektywy.

Pomijając wszystkie zastrzeżenia – książka jest zdecydowanie warta polecenia zarówno studentom, jak i prowadzącym zajęcia czy badania z zakresu tłumaczenia audiowizualnego. Trzeba jednak pamiętać, by używać jej przez pryzmat własnego praktycznego doświadczenia lub/i znajomości innych opracowań dotyczących tak teorii, jak i praktyki tłumaczenia audiowizualnego.

Bibliografia:

- Adamowicz-Grzyb, G. (2011), *Jak redagować napisy do filmów. ABC tłumacza filmowego*, Fortima, Warszawa.
- Belczyk, A. (2007), *Tłumaczenie filmów*, Wydawnictwo „Dla szkoły”, Bielsko-Biała.
- Künstler, I., Butkiewicz, U. (2012), „Napisy dla osób niesłyszących i słobyszących – zasady tworzenia”, [on line] <http://kulturabezbarier.org/container/Publikacja/Napisy%20dla%20nieslyszacych%20%20-%20zasady%20tworzenia%20-%202014.pdf> – 28.08.2014.
- Künstler, I., Butkiewicz, U., Więckowski R. (2012), „Audiodeskrypcja – zasady tworzenia”, [on line] <http://kulturabezbarier.org/container/Publikacja/Audiodeskrypcja%20-%20zasady%20tworzenia.pdf> – 28.08.2014.
- Szarkowska, A. et al. (2011), „Verbatim, standard, or edited? Reading patterns of different captioning styles among deaf, hard of hearing, and hearing viewers”, *American Annals of the Deaf*, 156 (4), s. 363-378.
- Szymańska B., Strzymiński T. (2010), „Standardy tworzenia audiodeskrypcji do produkcji audiowizualnych”, [on line] http://avt.ils.uw.edu.pl/files/2010/12/AD-_standardy_tworzenia.pdf – 28.08.2014.